

תקונו שלשים ותשעה

ליל כ"ט באדר 

עליית השכינה ונאולת ישראל ע"י תיקוני הרמח"ל

וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה וְדַאי דְכִינּוֹן דְחֻמַּת
דְּסִטְרָא אַחְרָא אֶתְתַּקְּפַת עֲלֵיהּ דִּישְׂרָאֵל
בְּחֻבָּא דְעַגְלָא, מְסַרְתָּ נִפְשֶׁךָ לְמוֹתָא
בְּגִינְיָהּ. וּבְחִילָא דְאֵאֲפִיקַת לְהוּ מַגְוָה,
בְּג"כ סְלַחְתִּי כְּדָבְרֶךָ (במדבר יד ט). וּלְכֹל
הַמּוֹרָא הַגְּדוֹל, בְּזִמְנָא דְחֻבּוּ בְּמַרְגְּלִים,
דְּכִדִּין אַצְטְרִיכוּ לְמִימַת בְּמַדְבְּרָא.
אֲמַאי. אֲלֵא בְּגִין דְּאֲפִיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל
אַרְעָא. וְכַמְּה זִינִין מְסַאֲבִין אֶתְעָרוּ
בְּהוּא זִמְנָא לְשִׁלְטָאָה עַל אַרְעָא
בְּגִינְיָהּ, בְּגִין כְּףֵי אַצְטְרִיכוּ אַנּוּן לְמִימַת
תַּמָּן, דְּכַתִּיב וּפְגַרְיִכֶם אִתְּם וְכוּ' (שם שם
לב). בְּגִין דְּכֻלְהוּ אַנּוּן סְטָרִין דִּיתְעָרוּ,
יִשְׁתְּאַרִין בְּמַדְבְּרָא כְּפִיתִין תַּחֲוֹתֵיהּ,
דְּאַנּוּן הוּוּ דְאַתְעָרוּ לוֹן. וּבְמוֹתָא דְלַהוֹן
אַנּוּן אַצְטְרִיכוּ לְאַכְפִּיאַ לֹון תַּחֲוֹתֵיהּ.

וּלְכֹל הַיָּד הַחֲזָקָה, וְדַאי. בִּינּוֹן
שְׂרָאִיתִי שְׁהֶסְטְרָא אַחְרָא מִתַּחֲזָקַת עַל
יִשְׂרָאֵל בְּחֻטְאָה עַגְלָא, מְסַרְתָּ נִפְשֶׁךָ
לְמוֹת בְּשִׁבְלֶיךָ? וּבִכְחַז הַזֵּה הוֹצֵאתָ אוֹתָם
מִתּוֹכָה, לְפִיכְךָ: סְלַחְתִּי כְּדָבְרֶךָ (במדבר
יד ט). וּלְכֹל הַמּוֹרָא הַגְּדוֹל - בְּזִמְנָן
שְׁחֻטָּאוּ בְּמַרְגְּלִים, אִזּוּ הַצְּרִכוּ לְמוֹת
בְּמַדְבְּרָא. וְלַמָּה? אֲלֵא בְּגִלְלָא שְׁהוֹצִיאוּ
שֵׁם רַע עַל הָאָרֶץ. וְכַמְּה מִינֵי טְמֵאָה
הַתְעוֹרְרוּ בְּאוֹתוֹ זִמְנָן לְשִׁלוֹט עַל הָאָרֶץ
בְּגִלְלָא. לְפִיכְךָ הַצְּרִכוּ [דוֹר הַמַּרְגְּלִים]
לְמוֹת שֵׁם, [כְּמוֹ] שְׁכַתּוֹב: וּפְגַרְיִכֶם
אִתְּם וְכוּ' [יִפְלוּ בְּמַדְבְּרָא הַזֶּה]. (שם
שם לב) [עֲבוּר כָּל אֱלוֹי כּוֹחוֹת] [הַטְּמֵאָה]
שְׁנַתְעוֹרְרוּ, [דוֹר הַמַּרְגְּלִים] יִשְׁאָרוּ
בְּמַדְבְּרָא כְּדִי לְכַפּוֹת תַּחֲוֹתֵיהֶם [כּוֹחוֹת
הַטְּמֵאָה], [בְּגִלְלָא] שְׁהִים הָיוּ הַסְּפָה
לְהַתְעוֹרְרוֹתֶם. וּבְמִיתְתֶם הֵם צְרִיכִים
לְכַפּוֹת אוֹתָם תַּחֲתָם.

וְאַתָּה, בְּכֹל זִמְנָן שְׁהָיוּ הוֹלְכִים בְּמַדְבְּרָא
חֲזָקַת אוֹתָם [בְּגַד הַס"א]. הָרִי בְּמָה
מִלְחָמוֹת הַזֵּה מְנִי לְפָנֵיהֶם, בְּכַמְּה צְדִידִים

וְאַתָּה בְּכֹל זִמְנָא דְהוּוּ אֲזִלִּין בְּמַדְבְּרָא
אַתְקִיפַת עֲלֵיהּ. דְּכַמְּה קְרַבִּין הוּוּ
מִזְדַּמְנִין לְגַבְיָהּ, בְּכַמְּה סְטָרִין, מְכַלְהוּ

1. כאן, זה המשך דבריו של אליהו הנביא למשה רבינו בנושא חטא העגל.

2. עי' ברכות לב, ע"א; תנחומא שופטים סימן ח: "זה אחד משלשה דברים שמסר משה נפשו עליהן ונקרא על

זינין בישין. אי לאו דחילו דילך, דבה נטרת להו מ' שנין, ולא אתגברו עליהו. ועוד, אנת נמי מיתת במדברא ותמן אתקברת, בגין דמנהך ידחלון יתירי מפלא, פלהו אנון סטרי מסאבותא, דלא יתתקפון על עלמא. ואנת תיתי לשאר מייתי מדברא לעלמא דאתי בהדך. ובגין מלין אלין פתיב כן לכן אחלק וכו' תחת אשר הערה וכו' ואת פשעים וכו' (ישעיה נג יב). וקבורה דילך דאתמר בה ולא ידע איש את קברתו (דברים לד ו) דהא מתמן אסתלקת לאתר אחרא עלאה, בגין כן לא ידע איש את קבורתו. אבל תמן אתקברת בקדמיתא לאכפאי קליפין ודאי. זכאה חולקך.

מכל המינים הרעים. לולי המורא שלך [על הס"א], שעל ידו שמרת עליהם ארבעים שנה, לא נתגברו עליהם. ועוד, אתה נפטרת במדבר ושם נקברת, כרי שיפחדו ממך כל אלו בוחות הטמאה יותר מהכל, [כך] שלא יתחזקו על העולם. ואתה תביא אתך את שאר מתי המדבר לעולם הבא. ובגלל דברים אלו פתוב עליך: לכן אחלק (וגו') [לו ברבים ואת עצומים חלק שלל] תחת אשר הערה (וגו') [למות נפשו] ואת פשעים (וגו') [נמנה] (ישעיה נג, יב). ועל הקבורה שלך, נאמר בה: ולא ידע איש את קברתו (דברים לד, ו), שהרי משם עלית למקום אחר עליון, לפיכך: לא ידע איש את קברתו. אבל שם [מול בית פעור], נקברת בתחלה [לפני עלייתך] לכפות הקלפות בודאי. אשרי חלקך.

קם אברהם סבא חסידא ואמר, ר' ר' הא השתא איהו שענתא לאהדרא עטרה לישנה. מאן ישנה. אלא כד"א ואכלתם

קם אברהם הזקן החסיד ואמר, רבי רבי, הנה עכשיו היא השעה להחזיר עטרה לישנה (ע"פ יומא סט, ב). מהו

שמו. נתן נפשו על התורה... נתן נפשו על ישראל, שנאמר, ועתה אם תשא חטאתם.. נתן נפשו על הדיני'; ילקוט שמעוני משלי פכ"ה, סי' תתקסא; זהר פנחס רכ, ע"א: "אנת [משה] הוא דמסרת נפשך על ישראל דלא ישתצון מן עלמא"; מדרש נעלם, בראשית מ' יהי מאורות, ג.

3. עי' קה"צ, גנוי רמח"ל, עמ' קכה - קכו, ושם רבנו מפרש סוד קבורת משה.

4. עי' סוטה יד, ע"א.

5. עי' סנהדרין קי, ע"ב; במדבר רבא, פ"ט: "אמר לו הקב"ה למשה, שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא וקברתם במדבר, ואתה מכניס דור אחר. עכשיו יאמרו אין למתי המדבר חלק לעולם הבא, אלא תהיה בצדן ותבוא עמחן..."; ילקוט שמעוני פ"כ סי' תשסד;

6. עטרה היא השכינה, עי' זהר בהעלותך קנח ע"א, וכאן הוא ענין עלית המלכות עד אין סוף, עי' ת"ז תי' י', כד, סע"ב, ועי' קל"ח פתח קד, ח"ב, וזה יושנה; קיצור הכוונות, נעילה, והושל"ר; אדיר במרום עמ' נד; אגרות רמח"ל, אוצרות רמח"ל עמ' שלב; תקט"ו, ת' שסח.

יִשְׁנָה? אֵלָּא כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר: וְאִכְלִיתֶם יִשְׁן
 גִּשְׁן (וַיִּקְרָא כו'), זֶה [הַעֲנִין סוֹכֵב עַל]
 הַהוּא שְׁפָתוֹב עָלָיו: וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב
 (דִּנְיָאֵל זט). אֲבָל בֵּא וְרָאָה, שְׁנִים הֵם -
 אַחַד עֵתִיקָא קַדִּישָׁא [א"א], וְאַחַד עֵתִיק
 יוֹמִין, כְּגַדְדָה [הַפְּסוּק]: וְאִכְלִיתֶם יִשְׁן -
 מִצַּד עֵתִיקָא קַדִּישָׁא. נוֹשֵׁן - מִצַּד עֵתִיק
 יוֹמִין, וְלִמָּה נוֹשֵׁן? אֵלָּא שְׁבַחֲנִית עֲצֻמוֹ
 הוּא גְנוּז מִהַבֵּל. אֲבָל בְּגַלְל שְׁמַתְכֶסְפָּה
 לְמַפְּטָה בְּאוֹתוֹ עֵתִיקָא קַדִּישָׁא, נִקְרָא כְּדִ
 עֵתִיק יוֹמִין. לְפִיכֵד: יִשְׁן נוֹשֵׁן בְּדָאֵי.

יִשְׁן נוֹשֵׁן (ויקרא כו י) דָּא הַהוּא דְכֶתִיב
 בְּהַ וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב (דניאל ז ט). אֲבָל
 תָּא חֲזִי תֵרִין אֲנִין, חַד עֵתִיקָא קַדִּישָׁא
 וְחַד עֵתִיק יוֹמִין. לְקַבֵּל דָּא וְאִכְלִיתֶם
 יִשְׁן, מִסְטָרָא דְעֵתִיקָא קַדִּישָׁא. נוֹשֵׁן,
 מִסְטָרָא דְע"י. אַמַּאי נוֹשֵׁן? אֵלָּא
 דְמִסְטָרָא דִילָה טְמִיר אִיהוּ מַכְלָא. אֲבָל
 בְּגִין דְאַתְפְּסִי לְתַתָּא בְּהַהוּא עֵתִיקָא
 קַדִּישָׁא, אַקְרִי הָכִי ע"י. בְּגִין כְּדִ יִשְׁן
 נוֹשֵׁן וְדָאֵי.

וְעַל יָדָם [ע"י וְא"א] צָרִיד לְהַחֲזִיר
 הַשְּׂכִינָה [לְיוֹשְׁנָה] כִּי הִיא בְּגִלְוֹת, כְּמוֹ
 שְׁעֵשׂוּ אַנְשֵׁי כְּנַסַּת הַגְּדוּלָּה: וְסוּד
 הַדְּבָר: הַגְּדוּל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא (דְּכָרִים
 יטז). וְאִם הַאֲמַר, מַה [קִישֶׁר פְּסוּק] זֶה
 עִם זֶה? אֵלָּא כְּאִן יֵשׁ סוּדוֹת עֲלוֹנִים
 לְכַעֲלֵי הַחֲכֻמָּה, שְׂוִדְעִים לְלַכַּת בְּדַרְכֵי
 הַרְזִים שֶׁל מַעֲלָה בְּדַרְךְ הַיִּשְׁר. בֵּא
 וְרָאָה, הַהוּא נַעֲלָם מִהַבֵּל, הַתְּחִיל
 בְּמַסְעוֹ לְרַדַּת לְמַפְּטָה. וְסוּד הַדְּבָר:
 תְּחִלַּת הַמַּחְשְׁבָה סוֹף הַמַּעֲשָׂה?

וּבַהוּ אַצְטְרִיד לְאַהֲדָרָא שְׂכִינְתָא דְאִיהִי
 בְּגִלְוֹתָא, כְּגִוְנָא דְעַבְדוֹ אַנְשֵׁי כְּנַסַּת
 הַגְּדוּלָּה (יומא ט:). וְרָזָא דְמַלְּהַ הַגְּדוּל
 הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. וְאִי תִימָא מַאי הִיא לְגַבֵּי
 הִיא. אֵלָּא הָכָא רְזִין עֲלָאִין לְמַאֲרֵי
 חֲכֻמָּתָא דִּינְדַעִין לְמִיהָ בְּאַרְחֵי רְזִין
 דְלַעֲלָא בְּאַרְחַ מִיִּשְׁר. תָּא חֲזִי הַהוּא
 סְתִימָא דְכָלָא שְׂרִי בְּמַטְלָנִי לְנַחֲתָא
 לְתַתָּא. וְרָזָא תְּחִלַּת הַמַּחְשְׁבָה סוֹף

7. ולכן עליהם נאמר שהחזירו עטרה ליושנה ע"י יומא טט, ע"ב.
 8. ע"י אוצרות רמח"ל עמ' שלב, ושם באגרת רבנו: "ענין אנשי כנסת הגדולה שהחזירו העטרה ליושנה (יומא טט, ע"ב)... כי באמת למה הראשונים לא אמרו והם אמרו... ובחטוא ישראל נאמר: אסתירה פני מהם, והוא הסתרת מקורות ההשפעה לפי החטא, וכללות ההנהגה חד"ר בסוד: הגדול הגבור והנורא... בבחינת הסתר פנים. והנביאים הראשונים היו מחזיקים עדיין בחי' גילוי פנים מה שהיו יכולים, אבל כשבאו אנשי כה"ג, אז הסכימו שלא להשתמש עוד בבחינת הגילוי כלל, אלא בבחינת הסתר פנים, ואז יהיה הסדר בכל פרטיו - הגדול הגבור והנורא..."
 9. ע"י השיר, לכה דודי; ע"י זהר פקודי ח"ב, רכו, ע"א; קל"ח פתח קד עמ' שז; תחילת המחשבה היא הרצון העליון, דהיינו האין סוף ב"ה וסוף מעשה - זה המלכות - השכינה שהיא נמצאת כבר בתחילת המחשבה ובבלונו הטהור: "שזה כוח השכינה, שנקראת אבן דזרקין לה עד א"ס, והיינו כי היא תחילת המחשבה. והמדות (ט' ספירות) לא נמשכו אלא בעבורה על ידי חד"ר... ולכן כל ההתעוררות - ממנה, וכל התיקון תלוי בה"; עיי' אדיר במרום ח"א: "וכן מראשית השנה עד אחרית שנה, והענין כי תחילת המחשבה היא סוף

השכינה היא סוף המעשה, שהיא עומדת להנהיג את העולם.¹⁰ ובהתחלה [פבר] הכל נמדד עבורה¹¹ ודאי.

ראשית הכל נמצא בשלשה ראשים,¹² והשכינה נשרשה כאן בסוד זה [של יושנה]. וסוד הכל: א' [שהוא עתיק¹³], [הוא] יו"י,¹⁴ ימין [י], שמאל [י], אמצע [י], [שהם כנגד שלשה ראשים דא"א - עתיקא קדישא]. ובבחינה זאת השכינה היא ש' בשלשה ראשים. ובבחינה התחתונה [כשהיא למטה במלכות] היא ש' בארבעה ראשים. וסוד הדבר: ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (בראשית ב,י). שבבחינה העליונה: ונהר יוצא מעדן (שם, שם). [עדן] - זה הראש העליון. נהר - זה הראש השני. להשקות את הגן - זה

המעשה. ושכינתא איהי סוף המעשה, דקימת לדברא עלמין. ומקדמיתא פלא לגבה אשתער ודאי.

שרותא דכלא בתלת רישין אשתכח, ושכינתא אשתרשת הכא ברזא דא. ורזא דכלא א' יו"י, ימינא שמאלא ואמצעיתא. מסטרא דא שכינתא איהי ש' בתלת רישין. ומסטרא דלתתא איהי ש' בד' רישין. ורזא דמלה (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. דמסטרא דלעלא ונהר יצא מעדן. דא רישא עלאה. נהר דא רישא תנינא. להשקות את הגן דא רישא תליתאה.

הראש השלישי. שכל המדרגות, כמו שמתחברות, כך נודעות זו לגבי זו.

דכלהו דרגין כמה דמתחברין הכי אשתמודעין דא לגבי דא. בגין כך

המעשה, ותחילת המחשבה היא הזכר ומגמתו אל הנוקבא שהיא סוף המעשה; עי' לקמן תי' מד: "ת"ח שכינתא ודא קשרא דכל דרגין איהי, דבה תחילת המחשבה סוף המעשה. וכלא אתקשיר הכי מרישא דכלא עד סופא דכלא"; עי' לקמן הערה 17. עי' שערי רמח"ל, פח"ד, עמ' קמז-קמח.

10. עי' זהר חדש יתרו מב, ע"ב.

11. עי' לעיל תי' יח מלכות היא התכלית, ועבורה נעשו כל המדידות.

12. עי' אדרא זוטא ח"ג, רפח, ע"א; עתיק יש בו שלושה ראשים, עתיק נקרא גם כן א"ס, בבחינה שהוא קשור לא"ס כמו הכתר. פירוש הענין, תחילת עולם האצילות הוא ראש של א"א שבו נסדרו תלת רישין לצורך הנהגת המשפט. ורד"א שעל גביהן הוא שורש למקבל, שהיא השכינה... כי היא תחילת המחשבה, קל"ח פתח קד עמ' טו - טז.

13. עי' זהר משפטים ח"ב כג ע"א, מתחלק לשלש אותיות.

14. עי' בהקדמת ת"ז, רע"א, שה-א' היא בנויה משלוש אותיות ו' באמצע וי' בימין וי' בשמאל.

לפיקד הראשון ערן, השני נהר, השלישי גן, והשכינה כוללת הכל למטה. אחר כך מצד שלה: והיה לארבעה ראשים, שהיא ד' - רביעית לשלש.

אבל בא וראה הסוד של הכל, פיון שעתיקא קדישא נמצא בו שלשה ראשים, כך הכל למטה נמצא כך, ואלו אבא ואמא [חכמה ובינה] ודעת. כנגד זה, חסד גבורה ותפארת. הנה פאן השלמו המדרגות להתגלות. ואז השכינה נמצאת במקומה, והכל נקשר בה, והיא משלימה משען תחתיהם, והם [יחד] ארבעה.¹⁵ ואז: והיה לארבעה ראשים. נמצא שהשכינה היא החבור של כל המדרגות מראשית הכל [מהאין סוף, שמקשרת השלושה ראשים], עד סוף הכל. והיא: אשת חיל עמרת בעלה¹⁶ (משלי יבד). שבשעה שמתחברת למטה בחסד גבורה תפארת, משם עולה דרגה אחר דרגה, עד שנקשרת בשלשה ראשים שנאמרו: ואז משם מוציאה מזון לעולם. וזה סוד: ממרחק תביא לחמה (שם לא, ד).

וזו [השכינה] - אבן שמעלין אותה עד האין סוף.¹⁷ ונאמר בה: מאת יהוה

קדמאה עדן, תנינא נהר, תליתאה גן. ושכינתא כלילת פלא לתמא. לבתר מסטרא דילה והיה לארבעה ראשים, דאיהי ד' רביעאה לתלת.

אבל תא חזי רזא דכלא, דכיון דעתיקא קדישא בתלת רישין אשתכח, הכי פלא לתמא אשתכח הכי, ואנון או"א ודעת. לקבל דא חסד גבורה תפארת. הא הכא אשתלימו דרגין לאתגלאה. פדין שכינתא קימת באתרה, וכלא אתקשר בה, ואיהי אשלימת סמכא תחותיהו ואנון ד'. פדין והיה לד' ראשים. אשתכח שכינתא קשורא דכל דרגין משירותא דכלא עד סופא דכלא. ואיהי אשת חיל עמרת בעלה (משלי יב ד). דבשעתא דאתחברת לתמא בחסד גבורה תפארת, מתמן סלקת דרגא בטר דרגא עד דאתקשרת בתלת רישין דאתמרו. פדין מתמן אפיקת מזונא לעלמא. ורזא דא ממרחק תביא לחמה (שם לא יד)

ודא אבן דסלקין לה עד א"ס. ואתמר בה מאת ה' היתה זאת היא נפלאות

15. בזמן העיבור אז ז"א הוא בבחינה תלת גו תלת (נה"י וחג"ת נחשבים רק לג' ספירות) והמלכות היא רביעית להם. עי' קל"ח פתח קיט עמ' שכח.

16. עי' ת"ז ת"י י, כד, סע"ב, המלכות היא עטרה (כתר) כשעולה למעלה בא"ס; פתח קד עמ' שו.

17. עי' ת"ז ת"י י כד ע"ב; קל"ח פתח קד, עמ' שז; תקט"ו ת - תפב; ת' תצז: "וזה אבן שזורקים אותה עד א"ס..."; פנות המרכבה, גנזי רמח"ל עמ' שלו: "ושלשה עטרות בראשם מאירים ומזהירים בכל כנפות הארץ, ושם השלשה עטרות שם אחד פלא. ודוד עבדך כשעולה ומתחבר עמהם, אז נראה שם אבן טהורה מלא חן ויופי, מקבלת אור גדול מלפני תוקף קדושתך, שנאמר בו: "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה", והיא אבן לראש

בְּעֵינֵינוּ (תהלים קיח כג). מֵאֵי מֵאֵת ה'. אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאַתְחַבְרַת שְׂכִינְתָּא בְּחֶסֶד גְּבוּרָה תְּפַאֲרַת לְתַתָּא, בְּתַפְאֲרַת בְּקִדְמִיתָא וּמְנַה בְּחוּ"ג. וְרָזָא דָּא מֵאֵת ה'. מַה' לֹא פְתִיב אֶלָּא מֵאֵת ה', וְאַלִּין חוּ"ג. בְּדִין מִתְּמָן סִלְקַת דְּרָגָא בְּתֵר דְּרָגָא עַד הֵהוּא אֶל"ף עֲלָא, וְאַתְהִדְרַת אִיהִי כְּגוֹנָא דָּא פִּל"א. בְּגִין כֶּךָּ הִיא נְפִלְאֵת בְּעֵינֵינוּ. וּבְגִלּוּתָא אֲתַחֲזִי דְּאַתְפְּרֶשֶׁת מֵאַנּוּן דְּרָגִין. אֲבָל אֲנָשִׁי כְּנַה"ג אֶהְדְּרוּ לִוְן לְאַתְרָה, לְאַתְחֲזָא דְּאָף עַל גַּב דְּאִיהִי בְּגִלּוּתָא לֹא אֲתַפְּרֶשֶׁת מְלַעְלָא לְעֲלָמִין. אֶלָּא בְּגִלּוּתָא קְיִימַת כְּמַה דְּאַצְטְרִיף בְּגִלּוּתָא. וּבְפִרְקָנָא כְּמַה דְּאַצְטְרִיף לְפִרְקָנָא. כֻּלָּא לְפּוּם זְמָנָא.

הִיתָה זֹאת הִיא נְפִלְאֵת בְּעֵינֵינוּ (תהלים קיח, כג). מַהוּ מֵאֵת ה'? אֶלָּא בְּזִמְנָא שְׂמַתְחַבְרַת הַשְּׂכִינָה בְּחֶסֶד גְּבוּרָה תְּפַאֲרַת לְמַטָּה, מִתְחַבְרַת בְּתַחֲלָה בְּתַפְאֲרַת, וּמְנַה בְּחֶסֶד וּגְבוּרָה. וְזֶה סוּד, מֵאֵת ה', מַה' [דְּהֵינּוּ תְּפַאֲרַת], לֹא כְּתוּב, אֶלָּא מֵאֵת ה' - וְאַלּוּ חֶסֶד וּגְבוּרָה. שְׂאֵז מִשְׁם עוֹלָה מְדַרְגָּה אַחַר מְדַרְגָּה עַד אוֹתוֹ אֶל"ף הַעֲלִיּוֹן [עֵתִיק] וְחוּזְרַת הִיא בְּדֶרֶךְ זוֹ - פִּל"א [בְּהַפּוּדֵי אוֹתִיּוֹת]. לְפִיכֶד: הִיא נְפִלְאֵת¹⁸ בְּעֵינֵינוּ. וּבְגִלּוּת [תְּמַלְכוּת] גֵּרְאִית שְׂנַפְרָדָה מֵאַלּוּ הַמְדַרְגּוֹת. אֲבָל אֲנָשִׁי כְּנִסַּת הַגְּדוּלָה הַחֲזִירוּ אוֹתָם לְמִקּוּמָה [שֶׁל הַשְּׂכִינָה], לְהִרְאוֹת שְׂאָף עַל פִּי שְׁהִיא בְּגִלּוּת, לֹא נִפְרְדָה מִלְמַעְלָה לְעוֹלָם.¹⁹ אֶלָּא בְּגִלּוּת, הַשְּׂכִינָה עוֹמְדַת כְּמוֹ שְׂצִרְיָד בְּגִלּוּת, וּבְגִלּוּתָהּ כְּמוֹ שְׂצִרְיָד לְגִלּוּתָהּ. תְּכַל לְפִי הַזְּמָן.

בְּדִין וְאַכְלִתֶּם יִשְׁן נוֹשֵׁן וְיִשְׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ תּוֹצִיאֻו (ויקרא כו י) דָּא חֲדָתוּתָא דְּנְהוּרָא דְּאַתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹמָא, דְּאַתְמַר בְּהַּ הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. וּמִטְט' בְּשַׁעֲתָא דְּנִטִּיל לֵיהּ לְאַפְקָא לְעֲלָמָא, אֲתַמַּר בְּהַּ (אַבוֹת ד' ב) יֵשׁ קִנְקֵן חֲדָשׁ, דְּאַתְחַדֵּשׁ בְּנְהִירוֹ חֲדָתָא.

וְאוֹ : וְאַכְלִתֶּם יִשְׁן נוֹשֵׁן וְיִשְׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ תּוֹצִיאֻו (ויקרא כו י), זֶה חֲדוּשׁ שֶׁל הָאוּר שְׂמַתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם, שְׂנַאֲמַר בּוֹ: הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית (מתוך תְּפִלַּת הַיּוֹצֵר). וּמִטְטְרוּ"ן בְּשַׁעֲתָא שְׂנוּמַל אֶת [הָאוּר] לְהוֹצִיאֻו לְעוֹלָם נְאֻמַּר עֲלִיו: יֵשׁ קִנְקֵן חֲדָשׁ (אַבוֹת

פינה, ר"ת אלף, מצד פלא שאמרנו. ואז נאמר בה [בשכינה]: מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו. ועל השלשה העטרות שלשה אותיות יו"י, כמנין שמך הקדוש, ונעשים א' אחרת זאת האבן, מאת ה' היתה זאת, ודאי"; עיין לעיל הערה 9.

18. נפלאות - מלשון פלא, וזאת כשהשכינה חוזרת מלמעלה; עי' לקמן תיקון מג, סוף; דרוש סעודת ליל טו"ב בשבט התצ"ג: "ודאי השכינה בה נאמר: מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו"; תקט"ו תפלות, ת' קמז, קנ"ג, ר, רצב, שצה, שרז, שטר.

19. אנשי כנסת הגדולה תיקנו נוסח התפלה: "הגדול הגבור והנורא" - שרומז על החג"ת וגם על הג' ראשים.

ד,ב), שהתחדש באור חדש. מלא ישן (שם, שם) - זה אור של עתיקא. [לעמ'תו] הסטרא אחרא הוא אל אחר,

שהסטרס ולא עושה פרות²⁰. ונאמר עליו: וישן שאפלו חדש אין בו (שם, שם). שאפלו בשעה שיצא זה [האור] החדש לזון את העולם, אפלו מזה לא לקחו [הסטרין אחרנין] פח להוציא פרות כלל. ואף על פי שגם הם נוזנים, אחר שלמות המדרגות הקדושות, עם כל זה, לא נוטלים פלם אלא ממה שגדחה מבפנים אליהם. אבל למעלה: וישן מפני חדש תוציא, על דרך [שאמר]: הוציא פרותך (תענית כד,א). שאותו ישן מוציא פרות לעולם בסוד שלו ממש, בכח של חדוש שהתחדש בו מלמעלה בודאי.

רבי רבי, ודאי עכשיו הוא הזמן להעלות השכינה ליושנה, על ידי שבעים תקונים אלו, שעליהם [פתוב]: תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך (תהלים טז,א). שהשכינה היא בת שבעי²¹ ובזמן שפנים עליונים מאירים בה, עולה לשבעים. ומי הם הפנים? אלו פתרי המלך [אימא], כמו שנאמר: יאר יהוה פניו (במדבר ו,כה). ובמה? על ידי: תודיעני ארח חיים - זו קבלה, סוד התורה מצד של עץ החיים, שהתגלתה עכשיו לעולם באור של שבעים תקונים

מלא ישן, דא נהירו דעתיקא. וסטרא אחרא איהו אל אחר דאסטרס ולא עביד איבין (זהר ח"ב קג). ואתמר בה וישן

שאפלו חדש אין בו. דאפלו בשעתא דנפיק האי חדש לאזנא לעלמא, אפלו מהאי לא נטלין חילא לאפקא איבין כלל. ואף על גב דמתזנן אנון נמי בתר שלימו דדרגין קדישין, עכ"ד כלא לא נטלין אלא ממאי דאתדחי מלגו לגביהו. אבל לעלא וישן מפני חדש תוציא, כגון הוציא פרותך. דההוא ישן אפיק איבין לעלמא ברזא דילה ממש, בחילא דחדותא דאתחדש בה מלעלא ודאי.

ר' ר' ודאי שכינתא השתא איהו זמנא לסלקא לה ליושנה דא, בע' תקונין אלין. דבהו תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך (תהלים טז,א). דשכינתא איהי בת שבע, ובזמנא דאנפין עלאין נהרין בה סלקת לשבעין. מאן אנפין. אלא אלין פתרי מלכא, כד"א יאר ה' פניו (במדבר ו,כה). במאי? אלא תודיעני ארח חיים, דא קבלה רזא דאורייתא מסטרא דעץ החיים דאתגלית השתא לעלמא בנהירו דע' תקונין אלין.

20. עי' זהר משפטים, ח"ב, קג, ע"א.

21. רמז בפסוק: שובע שמחות. עי' זהר ויחי, ח"א, רלו, ע"ב.

אלו. אז עולה הפל בנעימות עליונה, שנאמר בו: ויהי געם יהוה אליהו עלינו וגו' (תהלים צ"ז). וזה זהר: והמשפלים

יזהרו כזהר הרקיע (דניאל יבג). אז: נעמות בימינך נצח (תהלים טז, שם), להעלות הפל בימין, [כמו שכתוב] ותורה אור (משלי ו, כג). ואז: נכון יהיה הר בית יהוה בראש ההרים (ישעיה ב, כב). אשרי חלקם של ישראל.

קם [משה] הרועה הנאמן. פתח ואמר, רבי רבי, ודאי עכשיו הוא הזמן לתחזור השכינה לבעלה [הקדוש ברוך הוא] בספר זה. שבו: והמשפלים יזהרו כזהר הרקיע, זה אור עליון, שבו אתה [הרמח"ל] מאיר לשכינה בגלות. ועל ידו תעלה אותה מהגלות בזמן הגאולה. על אותו זמן [כתוב]: ומלאה הארץ דעה את יהוה במים לים מכסים (שם יא, ט). שהתעוררות שלמטה מעוררת התעוררות למעלה, באותו אופן. ובגלל ההתעוררות שהתעוררה עכשיו על ידי אור זה [היוצא מאלו שבעים תקונים], יתעורר אור למעלה מחכמה סתימאה להתגלות בעולם. ועל ידו יגאלו ישראל גאולה שלמה.

קום אליהו הנביא הנאמן, שעליו נאמר: הנה אנכי שלח לך וגו' והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם (מלאכי ג, כד). שכתב של

פדין אסתלק פלא בנעימו עלאה, דאתמר בה ויהי נעם ה' אליהו עלינו וכו' (תהלים צ"ז). ודא זהר, והמשפלים

יזהרו כזהר הרקיע (דניאל יב ג). פדין נעמות בימינך נצח, לאסתלקא פלא בימינך ותורה אור (משלי ו כג). פדין נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים (ישעיה ב ב). ופאה חולקהון דישראל.

קם רעיא מהימנא פתח ואמר, ר' ר' ודאי השתא איהו זמנא לאהדרא שכינתא לבעלה בהאי חבורא. דבה והמשפלים יזהרו כזהר הרקיע, דא אור עלאה דבה אנהירת לה לשכינתא בגלותא. ובה תסק לה מגלותא בזמנא דפרקנא. בההוא זמנא מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים (שם יא ט). דאתערוותא דלתתא אתער אתערוותא לעלא פגונא דילה. ובגין אתערוותא דאתער השתא בהאי אור, יתער אור לעלא מחכמה סתימאה לאתגלאה בעלמא. ובה יתפרקון ישראל פרקנא שלים.

קום אליהו נביאה מהימנא דאנת איהו דאתמר בך הנה אנכי שלח לך וכו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם (מלאכי ג כד). דתקפא

ישראל תלוי באבות שלהם, שהם הקשר העליון שבו מתחזקים.²³ ובזמן שמתחברים בו, נאמר [על ישראל]: פי מראש צרים אראנו ומגבעות²⁴ וגו' [אשורנו, הן עם לברד ישכן ובגוים לא יתחשב] [במדבר כגט] או: יהי יהודה אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, אל יעזבנו ואל יפשונו (מלכים א חגו). אבל בסוף הגלות נאמר: תמה זכות אבות (שבת נהא), ולפיכך אתה [אלהינו] תבוא בתחלה, להחזיר את הקשר לתקפו. לפיכך: והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. ועל ידך יתעוררו כל האבות העליונים לעורר התקון פראוי. ואתה הוא שרוחץ את ידיהם²⁵ להערות מים עליונים מצד הבינה,²⁶ שנאמר בקו: וזקתי עליכם מים טהורים (יחזקאל לו, כה). ואלו הפנים יורדים על ידים שלהם, כדי לטהר אותם מעשו וישמעאל.²⁷ ואז היחוד יתקן על ידם.

אבל בגלל הגלות, [האבות] לא עומדים [בחבור] באחד²⁸, שהרי בין שהבנים לא מתחברים בהם, גם הם לא עומדים

דישראל באבהן דלהון תליא, דאנון קטרא עלאה דבה מתתקפין. ובזמנא דמתחברין בה, אתמר פי מראש צרים אראנו ומגבעות וכו' (במדבר כג ט ובתנחומא שם). כדין יהי ה' אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יפשונו (מלכים א ח גו). אבל בסופא דגלותא אתמר תמה זכות אבות (שבת נה). ובגין כך אנת תיתי בקדמיתא לאהדרא קטרא על קיומה. בגין כך והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. ובהדרך יתערוך פלהו אבהן עלאין, לאתערא תקונא פדקא יאות. ואנת דמשי להו ידיהו, לאתערא מין עלאין מסטרא דבינה, דאתמר בהו וזקתי עליכם מים טהורים (יחזקאל לו כה). ואלין מין נחתין על ידיהון לדפאה להו מעשו וישמעאל, וכדין יחודא אתתקן על ידיהו.

אבל בגין גלותא לא קימין פחדא, דהא בין דבנין לא אתחברין בהו, אנון נמי לא קימין פדקא יאות. ובזמנא דאתי

23. עי' לעיל תי' לו.

24. ראש צורים - אלו האבות; שמות רבא פט"ו; במדבר רבא פ"כ; עי' תנחומא בלק סימ' יב, - פסיקתא דרב כהנא פ"ג; פסיקתא רבתי פ"ב; ילקוט שמעוני פכ"ג; מכילתא בשלח פר' עמלק פ"א.

25. עי' בבא מציעא פה, ע"ב

26. עי' זוהר בראשית ח"א יז ע"ב.

27. שהם הזוהמא, עי' שבת קמו, ע"א.

28. עי' ב"מ פה, ע"ב.

כְּרָאוּי. וְלַעֲתִיד לְבוֹא, פְּלֵם יִתְחַבְּרוּ
בְּחֶבֶר אֶחָד, אֲבוֹת וּבָנִים כְּאַחַד - לֹב
אֲבוֹת עַל בָּנִים וְלֹב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם.

וְגַם הֵם בְּחֶבֶר אֶחָד יַעֲמְדוּ, לְחֶבֶר
הַחֶבֶר הַעֲלִיּוֹן בְּחֶבֶר שָׁלֵם. קוֹמוּ
יִשְׁנֵי אֲרָזִים, הַתְּעוֹרְרוּ מִשְׁנַתְּכֶם,
שְׁנֵאמַר בְּכֶם: הִקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שְׂכְנֵי עֵפֶר
(יִשְׁעִיה כו, ט). זֶה הָעֵפֶר שְׁנֵאמַר בּוֹ:
וְנָחַשׁ עֵפֶר לְחֶמוֹ (שָׁם סה, כה), [לְחֶמוֹן] -
אֱלוֹ שְׁנֵמְסֵרוּ לְהַרְגַּ בֵּיר הַפְּטָרָא
אַחֲרָא,²⁹ שְׁעוֹמְדִים שָׁם עֹבְשׂוֹ לְתַקֵּן
שְׂכָרָם תְּקוּן שָׁלֵם. וְשִׁינָה נִפְלָה עֲלֵיכֶם
בְּגִלוֹת,³⁰ שְׁנֵאמַר בָּהּ: וְתִרְדְּמָה נִפְלָה
וְגו' (בְּרֵאשִׁית טו, יב). עֹבְשׂוֹ: הִקִּיצוּ וְרַנְּנוּ,
בְּכֶמָה שִׁירִים וְתִשְׁבְּחוּת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה,
אַתֶּם וְכֶמָה נִיצוּצוֹת אַחֲרֵים אַתְּכֶם, פִּי
טַל אוֹרֹת (יִשְׁעִיה כו, שָׁם) וְדַאֲי.³¹ זֶה שִׁיר
חֲדָשׁ שִׁיתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם. שִׁיר פְּשׁוּט כְּפּוּל
מִשְׁלֵשׁ וּמְרַבֵּעַ, בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ³²
כְּרָאוּי.

קוֹם רַבִּי [תְּרַמְח"ל], פֶּתַח מְלִים לְפָנֵי
הַשְּׂכִינָה, לְעוֹרֵר הַתְּקוּן הַשָּׁלֵם כְּרָאוּי.

קָם הוּא [תְּרַמְח"ל]³³, פֶּתַח וְאָמַר:
וְהַמְשַׁפְּלִים יִזְהָרוּ פֹתֵר הַרְקִיעַ - אֱלוֹ

פְּלָהוּ יִתְחַבְּרוּן בְּחֶבֶר אֶחָד, אֲבָהֶן
וּבָנֵין כְּחֶדָא, לֹב אֲבוֹת עַל בָּנִים וְלֹב
בָּנִים עַל אֲבוֹתָם. וְאֲנוּן נְמִי בְּחֶבֶר אֶחָד

יְקוּמוּן לְחֶבֶר אֶחָד עֲלָהּ חֶבֶר אֶחָד
שָׁלֵם. קוּמוּ דְמִיכִי אֲרַעֵא אֲתַעְרוּ
מִשְׁנַתְּכוֹן, דְּאֲתַמַּר בְּכוּ (יִשְׁעִיה כו יט)
הִקִּיצוּ וְרַנְּנוּ שְׂכְנֵי עֵפֶר. דָּא עֵפֶר דְּאֲתַמַּר
בָּהּ וְנָחַשׁ עֵפֶר לְחֶמוֹ (שָׁם סה כה) אֲלֵין
דְּאֲתַמַּסְרוּ לְאֲתַקְטֵלָא בִּידָא דְּסֵטְרָא
אַחֲרָא, דְּקִימִין תְּמָן הַשְּׁתָא לְאֲתַקְנָא
אַגְרִיהוּ [אַצ"ל: מַגְוִיָּהוּ] תְּקוּנָא שָׁלֵם.
וְשִׁינָה נִפְלָת עֲלֵיכוֹן בְּגִלוֹתָא, דְּאֲתַמַּר בָּהּ
וְתִרְדְּמָה נִפְלָה וְכו' (בְּרֵאשִׁית טו יב).
הַשְּׁתָא הִקִּיצוּ וְרַנְּנוּ, בְּכֶמָה שִׁירִין
וְתוֹשְׁבֵתֵין לְסֵלְקָא לְעֵלָא, אֲתוּן וְכֶמָה
נְצִיזִין אַחֲרֵין בְּהַדִּיכוּ, פִּי טַל אוֹרֹת
וְדַאֲי. וְדָא שִׁיר חֲדָשׁ דִּיתַעַר בְּעֵלְמָא.
שִׁיר פַּכְמ"מ (תִּיקוּ"ז תִּי כ"א דף נ"א).
בְּרָזָא דִּשְׁמָא קְדִישָׁא פְּדָקָא יָאוּת.

קוֹם ר' אֶפְתַּח מְלִין קְמִי שְׂכִינְתָא
לְאֲתַעְרָא תְּקוּנָא שָׁלֵם בְּדִקְחוּזִי.

קָם אִיהוּ פֶּתַח וְאָמַר, וְהַמְשַׁפְּלִים יִזְהָרוּ
פֹתֵר הַרְקִיעַ אֲלֵין צְדִיקָא דְּקִימִין

29. על קידוש ה', עי' לעיל תי' א.

30. עי' לקמן תי' נז.

31. עי' סנהדרין צ, ע"ב, ותחילת הפסוק בישעיה: "יחיו מתוך נבלתי יקומו הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טליך". דהיינו יקומו וישוררו.

32. עי' תי' תי', כא, נא, ע"ב: "... ל' י'ה' י'הוה'".

33. רבינו הרמח"ל מבאר כאן עניין הצדיקים המזכים את דורם.

הצדיקים שנמצאים בעולם, שגורמים לאור העליון שיתפשט בעולם. שלמעלה כתוב: ונהורא עמה שרא (דניאל ב,כב), והחשך אינו עומד אלא למטה. וזה סוד: ויקרא אלהים לאור יום (בראשית א,ה) - זה העולם העליון. ולחשך קרא לילה - זה העולם התחתון. שבהם [נאמר]: ויבדל אלהים בין האור ובין החשך (שם, שם,ר), שאף על פי שנמצא החשך למטה, למעלה אור הוא. ובזמן שיש צדיקים בעולם, אור של מעלה נמשך למטה. או: העם החלכים בחשך ראו אור גדול (ישעיה טא,). לפיכך: והמשפלים יהרו פוהר הרקיע - לגלות אור העליון שלמעלה למטה. ואם תאמר, שתקון שעשו לעצמם לבר עשו, לא כך. אלא: ומצדיקי הרבים, ודאי, שהרי אור העליון נמשך אליהם, וממנו³⁴ מתפשטת התפשטות הפוכים לכל צד, לזכות על ידם אחרים. לפיכך: ומצדיקי הרבים כפוכים.

ועוד, רקיע, שבו נמצאים הפוכים והמזלות,³⁵ וזה צדיק.³⁶ ומשם [מן הרקיע] נוטלים פמה מלאכים כדי להוריד את הדברים לעולם, כל אחד

בעלמא, דגרמין לנהירו עלאה לאתפשטא בעלמא. דלעלא כתיב ונהורא עמה שרא (דניאל ב כב). וחסוכא לא קאים אלא לתתא. ורזא דא (בראשית א ה) ויקרא אלהים לאור יום דא עלמא עלאה. ולחשך קרא לילה דא עלמא תתאה. דבהו ויבדל אלהים בין האור ובין החשך, דאף על גב דאשתכח חשך לתתא לעלא אור איהו. ובזמנא דאית צדיקיא בעלמא, נהירו דלעלא אתמשך לתתא. כדן העם החלכים בחשך ראו אור גדול (ישעיה ט א). כגין כך והמשפלים יזוהרו פוהר הרקיע, לגלאה זיהרא דלעלא לתתא. ואי תימא דתקונא דעבדין לגרמיהו לחוד עבדין. לאו הכי. אלא ומצדיקי הרבים ודאי. דהא זיהרא עלאה אתמשך לגביהו, ומנה פשטין פשיטו דכוכביא לכל סטר לזפאה בהו אחרנין. כגין כך ומצדיקי הרבים כפוכים.

ועוד, רקיע בה קימין פוכים ומזלות ודא צדיק. ומתמן נוטלין פמה מלאכיא לאתתא מילין לעלמא כל חד בדרגה. וישראל אתמר בהו אין מזל לישראל

34. עי' זחר ויקרא ח"ג, יא, ע"ב.

35. עי' חגיגה י"ב ע"ב.

36. זחר חדש כי תישא, מ' המזמור: "ומעשה ידיו מגיד הרקיע, דא רקיע, דביה תלין כל נהורין וכוכבייא. ודא צדיק דאנגיד לון להאי אתר דכבוד"; ת"ז, הק' א, ע"א: "רקיע - ודא צדיק חי עולמים"; ת"ה, יט, ע"ב תי' יט, לח, ע"ב; תקונים חדשים הקדמה, תי' ד, תי' מד;

לפי מדרגתו. ועל ישראל נאמר: אין מוֹל לְיִשְׂרָאֵל (שבת קנ"א), שְׂיִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בְּעִמּוּד הָאֲמֻצְעִי [תפארת], וּמְזֻלָּם [עומד יותר למטה] בְּצַדִּיק [יסוד]. לְפִיכָךְ [ישראל] שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם [על המזלות]. שְׁהָרִי כְמוֹ [שהאור] מְאִיר כָּל־פִּי הַצַּדִּיק מֵהַעֲמוּד הָאֲמֻצְעִי,³⁷ כִּי הֵם [דהינו, ישראל] נוֹטְלִים הַדְּבָרִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה.

קָם אֲלֵיהֶוּ נְבִיאָה מְהִימְנָא וְאָמַר לֵה, ר' ר' וְהָיָה לְעַת עָרְב יְהִיָּה אֹר (זכריה יד ז) דָּא וְדָאִי אִיהוּ אֹר דִּילָךְ דְּאֲתַגְלִיא בְּהַאי חֲבוּרָא. דְּעַד הַשְּׁתָּא בְּמַחְשָׁבִים הוֹשִׁיבְנִי (איכה ג ו) הַשְּׁתָּא וְהָיָה לְעַת עָרְב יְהִיָּה אֹר. בְּסוֹף יוֹמִיא בְּזַמְנָא דְּפִרְקָנָא אֲתַקְרִיב. בְּהַ עַם הַהֲלָכִים בְּחֻשְׁףָּ רָאוּ אֹר גְּדוּל וְלָכֵל הִיד הַחֻזְקָה וְלָכֵל הַמּוֹרָא הַגְּדוּל, וְלָכֵל הִיד הַחֻזְקָה וְלָכֵל הַמּוֹרָא הַגְּדוּל, זֶה:

(שבת קנ"ו). דִּישְׂרָאֵל בְּעִמּוּדָא דְּאֲמֻצְעִיתָא קִימִין, וּמְזֻלָּן בְּצַדִּיק, בְּגִין כִּי שְׁלֹטִין עֲלֵיהֶוּ. דְּהָא כְּמָה דְּאֲתַנְהִיר לְגַבֵּי הַהוּא צַדִּיק מֵעִמּוּדָא דְּאֲמֻצְעִיתָא, הַכִּי נְטֻלִין אַנּוּן מְלִין לְמַעַבְד עוֹבְדָא.

קָם אֲלֵיהֶוּ נְבִיאָה מְהִימְנָא וְאָמַר לֵה, ר' ר' וְהָיָה לְעַת עָרְב יְהִיָּה אֹר (זכריה יד ז) דָּא וְדָאִי אִיהוּ אֹר דִּילָךְ דְּאֲתַגְלִיא בְּהַאי חֲבוּרָא. דְּעַד הַשְּׁתָּא בְּמַחְשָׁבִים הוֹשִׁיבְנִי (איכה ג ו) הַשְּׁתָּא וְהָיָה לְעַת עָרְב יְהִיָּה אֹר. בְּסוֹף יוֹמִיא בְּזַמְנָא דְּפִרְקָנָא אֲתַקְרִיב. בְּהַ עַם הַהֲלָכִים בְּחֻשְׁףָּ רָאוּ אֹר גְּדוּל וְלָכֵל הִיד הַחֻזְקָה וְלָכֵל הַמּוֹרָא הַגְּדוּל, דָּא

37. יסוד מקבל אורו מתפארת - עמודא דאמצעייתא, על' ת"ז ת"י כב, סח, ע"ב. ראה אדיר במוס ח"ב עמ' ל"ט.